

MĂIESTRIA ARTISTICĂ ÎN EPOCA MODERNIZĂRII EDUCAȚIONALE

ARTISTIC MASTERY IN THE ERA OF EDUCATIONAL MODERNIZATION

Iulia POSTOLACHI,

asistent universitar, doctorandă,

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, R. Moldova

Abstract: *The article addresses to primary school teachers who needs to develop their artistic competence. Harmoniously combined, the pedagogical mastery designated by artistry, outlines the set of individual and professional qualities, developed by teachers in order to create an optimal intellectual environment, psychological balance and multilateral training of the student's personality. The creative component emphasizes the purpose and objectives of the educational process.*

Keywords: *artistry, teachers, primary education, pedagogical mastery, expressive competence.*

În viziunea lui T. Vianu, măiestria artistică reprezintă o vocație, care se realizează și se solicită în funcție de condițiile de mediu biologic sau social. Ținând cont de faptul că abilitățile și însușirile artistice sunt specifice doar ființei umane, cercetătorul român susține, pe bună dreptate,

că „Omul este în mod natural artist”. Același T. Vianu remarcă, în lucrarea sa *Estetica*, un șir de calități ale artistului în calitate sa de făuritor al frumosului artistic [7, pp. 239-263]. Pornind de la monografia lui Tudor Vianu, cercetătoarea Marina Morari propune următoarea, taxonomie:

- *Intuitivitatea* – „ascuțimea și bogăția percepției sensibile”, puterea de a reține și a reproduce imagini, caracterul intuitiv al gândirii, „ceea ce ne vorbește prin artă este până la un punct forța și bogăția lumii sensibile”;
- *Adâncimea psihică a trăirilor* – artistul e un om „capabil de a răsfrânge lumea într-un mod personal”;
- *Fantezia creatoare* – puterea de a selecta și regrupa în întreguri inedite datele experienței;
- *Puterea expresivă* – prelungire până la un punct a fanteziei creatoare, care are „înclinația irezistibilă de a-și asuma o formă concretă”, calitate indispensabilă pentru realizarea instinctului artistic. „În sufletul artistului, imaginile sensibile se împerechează cu imaginea expresiei corespunzătoare” [6, p.9].

Cerințele societății contemporane față de ființa umană sunt greu de satisfăcut în totalitatea lor, fiind provocate de dinamica schimbărilor din toate domeniile cu implicare directă în viața cotidiană; de volumul mare de informație ce atacă conștiința umană; de variabilitatea noului ce se vrea impus. În aceste condiții, procesul instructiv-educativ, activitate de bază în devenirea umană, nu poate să nu fie implicat în remedierea acestei situații.

Astfel, noua paradigmă didactică trebuia să răspundă prompt la aceste cerințe, or demersul didactic a început să funcționeze în baza unor parametri noi, conferind activității didactice un nou aspect: de la transmitere voită și intenționată, unidirecționată de cunoștințe, la cooperare, activitate în comun, schimb mutual, facilitând astfel descoperirea și, ca rezultat, formarea.

În mod evident, mutațiile de la nivelul noii paradigme educaționale au schimbat în esență standardul profesional al cadrului didactic. Un demers didactic reușit nu va mai presupune o componentă cognitivă, în forma unui sistem sau ansamblu de cunoștințe în domeniu, și nici o componentă logică în absolut, manifestată prin capacitatea de a relaționa informația și a o transmite elevilor într-o formă lejeră și înțeleasă la acest nivel. Fără a le exclude pe acestea, competențele profesionale ale unui cadru didactic trebuie să includă, în mod obligatoriu, o componentă creativă, artistică, imaginativă. Aceasta, la rândul său, nu trebuie înțeleasă în termenii posedării brute de abilități din domeniul artei, ci în sensul punerii acestora în serviciul didactic, în scopul final al demersului educațional. Termenii pentru desemnarea acestei componente din profilul pedagogic sunt *măiestrie pedagogică* și, în mod special, *măiestrie artistică*.

În lucrarea sa, *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*, Virgil Mândăcanu susține că măiestria pedagogică semnifică întregul ansamblu de calități individuale și profesionale, manifestate în activitățile pe care le desfășoară profesorul de performanță, în scopul creării unui element psihologic ori intelectual optim și care constituie un argument al instruirii, educației și dezvoltării multilaterale a personalității elevului” [5, p. 276]. La această treaptă a performanței, profesorul este capabil să identifice posibilitățile de comportament cerut în situația respectivă, pentru optimizarea activității didactice.

Dacă noțiunea de *competență pedagogică* desemnează un *standard profesional minim*, adeseori stabilit prin lege, căruia trebuie să îi corespundă un pedagog, măiestria pedagogică este *treapta superioară* de dezvoltare a unei competențe pedagogice inițiale sau elementare, sau „un înalt nivel al competenței, atins prin antrenament, de natură să permită obținerea cu ușurință a unor realizări *la nivel de expert*” [4, p. 27]. Măiestria pedagogică reprezintă, așadar, capacitatea profesorului de a interveni în condițiile cunoașterii componentei cognitive și a schemelor acționale pre-existente, standard, or profesorul e capabil să relaționeze informația, la nivel de logică și intuiție, cu contextul concret, într-o așa manieră, încât să-și atingă obiectivul propus, să soluționeze problema ivită, să motiveze elevul etc.

Comparând măiestria pedagogică cu cea artistică, constatăm că prima se fundamentează pe un element logic (posibilitățile de acțiune sunt selectate în urma unui demers, raționament logic), iar a doua se bazează, în selectarea algoritmului de acțiune, pe componenta emoțională, afectivă, pe intuiție și pe simțire.

Cercetătorii ruși susțin că *măiestria artistică* este una dintre competențele standardului profesional al pedagogului, care este legată mai mult de latura non-cognitivă, cea a emoțiilor și a încrederii. În studiile de specialitate, noțiunea de *măiestrie artistică* se plasează în sistemul competențelor pedagogice necesare unui cadru didactic, or măiestria artistică se evidențiază din conjugarea fericită a mai multor competențe, între care menționăm:

- *Competența gnoseologică* ce presupune capacitatea de a cunoaște și a primi plăcere de la acest proces.
- *Competența didactică* – capacitatea de a explica, de a transmite informația, de a instrui.
- *Competența comunicativă* – capacitatea de a comunica, de a conlucra.
- *Competența constructivă* – capacitatea de a construi, de a schița materialul aferent procesului didactic.
- *Competența organizatorică* – capacitatea de a implica elevii în diverse activități, de a uni interesele întregului grup sau colectiv de elevi și de a trezi la ei interesul pentru aceste activități.

- *Competența perceptivă* – capacitatea de a observa și înțelege lumea interioară a copilului, de a înțelege stările lui psiho-emoționale, de a fi manifesta empatie.
- *Competența de prognozare* este capacitatea de a realiza pronosticuri pedagogice, de a prevedea rezultatele procesului educativ.
- *Competența sugestivă* este capacitatea de evoca sau trezi diverse stări psiho-emoționale, capacitatea de a convinge.
- *Măiestria artistică sau competența expresivă* – capacitatea de a transmite cunoștințele și convingerile într-un mod expresiv și emoțional; capacitatea de a utiliza mijloacele verbale, non-verbale și paraverbale (gest, mimică, plastică etc.).

O definiție mai explicită a noțiunii de *măiestrie artistică* poate fi găsită la O.S. Bulatova: „Măiestria artistică este capacitatea de a te contopi organic cu procesul didactic, o elevare interioară, tendința de a adopta soluționări originale și nestandardizate prin intermediul unor asociații imaginative, capacitatea de a adecva alegerea sau comportamentul, sau, mai direct, a crea, cu ajutorul unui set de abilități specifice, un comportament ce ar corespunde situației reale și concrete, în scopul atingerii rezultatului dorit.” [2, p. 203]. E o capacitate de a re-codifica, în parametrii emoției și imaginației, informația de transmis elevilor, astfel încât procesul de comunicare didactică să aibă finalitate și să atingă scopul formulat de profesor.

Imaginația, emoția și încrederea sunt cuvintele-cheie care ne ajută să descriem conceptul de *măiestrie artistică*. „Măiestrie artistică e un limbaj specific, emoțional și expresiv, de creare a noului; e o «dantelă» delicată și grațioasă în procesul de creare a trăirilor vii, care apar «aici și acum»; e capacitatea care permite să te conecteze aproape instantaneu la situații noi, să te poți transforma la fel de repede în diverse chipuri noi; să poți trăi în lumea ideilor elevilor, să trăiești sincer; e o bogăție a personalității individuale a învățătorului, e metoda expresivă de a găsi soluția problemelor, jocul imaginației, delicatețe, inspirație, simțul libertății interioare” [2, p. 15].

În limba română contemporană, *măiestria artistică* poate fi sinonimiza cu *virtuozitatea*, caracterizându-se prin, dexteritate, iscusință deosebită într-un anumit domeniu de activitate artistic. Transpunând conceptul în domeniul pedagogiei sau, mai exact, al artei pedagogice, observăm că adoptarea noțiunii de *măiestrie artistică* (în traducere directă *artistism*) din pedagogia rusă are justificare, cel puțin ca arie semantică. Urmărim, în acest context, sfera semantică a acestui concept, raportată la profilul pedagogic:

a) *trăsătură a personalității pedagogului*: capacitatea de a te transpune în diverse ipostaze, chipuri; bogăția și varietatea gestuală, a mimicii, intonației, un har narator, capacitatea de a place, simțul libertății interioare, gândire imaginativă, tendința de a soluționa diverse situații prin

metode nestandard, cu implicarea asociațiilor imaginative, putința de a realiza un proces didactic în care improvizația și firescul sunt coordonate complementare și armonioase.

b) *totalitate de procedee, tehnică*. Această dimensiune a măiestriei artistice presupune că lecția se desfășoară după propriile legi interne, cu niște procedee concrete, și ad-hoc alese, de regizare a desfășurării acesteia: alegerea informației de transmis (adecvată din punct de vedere estetic), aplicarea unor tehnici concrete de adresare a întrebărilor (ce ar trezi interesul, și astfel ar implica toți elevii), aplicarea diverselor jocuri, ca modalitate de a contopi elevul cu procesul lecției, cu subiectul lecției, adecvarea comportamentului și acțiunilor învățătorului la situații concrete ale lecției, ale sarcinilor propuse spre realizare.

c) *concepție asupra creativității pedagogice sau artei pedagogice* conform căreia întreaga realitate înconjurătoare este pusă în serviciul pedagogiei, procesului didactic, iar conținutul lecțiilor depășește aspectele înguste propuse de schemele acționale pre-existente.

Chiar dacă abilitățile ce conturează această competență din punct de vedere pedagogic par a ține de domeniul harului sau vocației, totuși, măiestria artistică poate fi cultivată, dezvoltată de către agentul actului educațional. A. Apraksina afirmă în acest sens, că „măiestria artistică nu este un vis sau speranță, dar o necesitate reală, accesibilă celui, care dorește cu adevărat să-și dezvolte această calitate, competență” [1, p. 45].

Merită precizate, în acest context, funcțiile măiestriei artistice, așa cum le-a formulat cercetătoarea O. S. Bulatova [2, pp. 74-75].

- *de motivare* (în pregătirea de lecții și promovarea acestora cu referire la învățător, cât mai ales, la elev);
- *mobilizatoare*, care presupune abstractizarea de alte probleme ce ar afecta lecția. Simțind dominantă pozitivă creată de învățător, elevii vor avea încredere în succes;
- *atractivă*, care coordonează cu ceea ce numim noi „efectul primei impresii”. Învățătorul nu va părea în ochii elevilor ca unul ce își face meseria, funcția, și care se află pe o treaptă superioară lor. El va putea construi un anume statut al lui și al faptelor lui, ce va fi receptat și înțeles de elevi;
- *de facilitare* a relațiilor dintre elev și învățător;
- *de stimulare creativă* atât a pedagogului, cât și a elevului;
- *sintetică*, în care coexistă armonios și cunosc manifestare diferite calități umane ale pedagogului, dar și ale elevului;
- *de control* și autocontrol emoțional.

Prin urmare, măiestrie artistică este indispensabilă unui profil pedagogic [3], întrucât îl racordează la cerințele sistemului de învățământ, social și cultural de azi. La fel, un cadru

didactic, care are astfel de abilități, corespunde principiului actual al învățării și anume învățarea centrată pe cel ce învață. Or, lecția nu mai este jucată de un singur actor și regizată de un singur regizor – învățătorul, elevul fiind considerat coautorul lecției. O. S. Bulatova afirmă, în acest sens, că măiestria artistică este un stil al cooperării, al dominării bipolare, în care elevul și pedagogul mizează pe dialog și înțelegere [2, p. 15].

În concluzie, menționăm că manifestarea măiestriei artistice e direct proporțională cu atingerea sarcinilor pedagogice. Atunci când această componentă nu este neglijată și este consolidată, perfecționată, va fi posibilă formarea unor personalități armonioase, cu valori adecvate. Este o alternativă pentru soluționarea situațiilor când tehnicile și algoritmi pedagogici nu sunt în stare să o facă total.

BIBLIOGRAFIE

1. АПРАКСИНА, О.А. *Методика музыкального воспитания в школе*. Москва: Просвещение, 1983.
2. БУЛАТОВА, О.С. *Педагогический артистизм*: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Академия, 2001.
3. FUSA, C. *Artistismul – componentă indispensabilă a culturii pedagogice*. În: Perspective și tendințe actuale de dezvoltare a învățământului preșcolar și primar. Materialele Conferinței Științifice Internaționale. Bălți: Tipografia din Bălți, 2014.
4. HOUSTON, R. W. *Strategies and resources for developing a competences-based teacher education program*, New York: State Education Department, 1988.
5. MÂNDĂCANU, V. *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*, Chișinău: Lyceum, 1997.
6. MORARI, M. *Actul artistic: delimitări terminologice și conceptuale cu deschideri pentru educație*. În: Artă și educație artistică, Nr. 1 (23), 2014.
7. VIANU, T. *Estetica*. București: Editura Orizonturi, 2010.